

למען בית ד' א-לקינו

אבקשה טוב לך

מורא מקדש-מעט

ביאור חיוב הכבוד הראוי למקדש מעט

המבטא ומוכיח אמיתת דרישתנו

לבית הגדול והקדוש

שנקרא שמו ית' עליו

תמוז תש"פ

כל הזכויות שמורות לכלל ישראל
אפשר לצטט, להכפיל וכו' לכל מטרה טובה לישראל
והמוסיף נחת רוח לבוראנו ית'

הערות ותרומות להמשכת ההדפסה לזיכוי הרבים אפשר לשלוח ל:

ועד מורא מקדש

רח' נהר הירדן 21/18 בית שמש

למען בית ד' א-לקינו

אבקשה טוב לך

מורא מקדש-מעט

ביאור חיוב הכבוד הראוי למקדש מעט

המבטא ומוכיח אמיתת דרישתנו

לבית הגדול והקדוש

שנקרא שמו ית' עליו

דברי פתיחה: חיוב הדרישה לציון

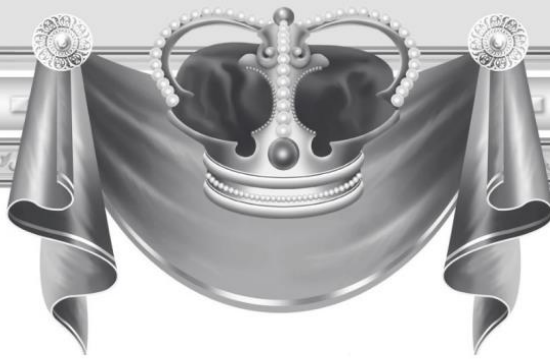

ליקוטים מספר 'מורא מקדש'

תדפיס מפי' הסידור 'ישמח לב מבקשי ד' * '1

* הסידור הפותח את הלב לרוח התפילה,
שהוא בשלבי הכנה לדפוס בעזה"י קיץ תש"פ

זכרון עולם בהיכל ד'

הצדיקים עבדי המלך, שהקדישו חייהם לכל דבר שבקדושה

רבי שלמה גרינפלד זצ"ל

ואיתו

רבי שמואל הומינר זצ"ל

ורבי דוד אברהמי זצ"ל

מייסדי ועד מורא מקדש

חיוב הדרישה לציון

חז"ל דורשים מכל אחד מאתנו להרגיש עד כמה חסרה לנו השראת השכינה באופן קבוע בישראל¹, ולבקש השלמתה². ובכך גם מקיים המצוות³ לזכור את ירושלים⁴

¹ עד כדי שאמרו חז"ל (ב"ב ס': למטה) שמן הדין היה עלינו לפרוש מבשר ויין כל השנה, אלא שאין גוזרים גזירה על הציבור אא"כ רובם יכולים לעמוד בה. וכתוב בהלכה (או"ח תק"ס) שאסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה ולשמוח שמחה יתירה. ויש אומרים שגזרו להתענות כל ב' וה' על חורבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל חילול ד' (או"ח תק"פ, ג'), ויש מתענים רק מבשר ויין (משנה ברורה שם). והרי בתחילת תורה שבעל פה כבר עוסקים חז"ל (ברכות ג'.-: עיי"ש) באשמורות הלילה בהם הקב"ה כביכול שואג כארי על נוהו, ועל בת קול המנהמת כיונה ואומרת "אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי אל היכלי והגליתים לבין האומות".

² כמ"ש (דברים י"ב, ה') "לשכנו תדרשו" (ספרי, רמב"ן וספורנו שם); חרדים ל"ה, ג'; וע"ע ר"ה ל'. וסוכה מ"א. ציון היא דורש אין לה (ירמיהו ל', י"ז) מכלל דבעיא דרישה; מ"ב ס"א א' ס"ק י"א. והנה דבריו המעוררים של המדרש (שוחר טוב, תהלים, י"ז) "...כל אותן אלפים שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא שלא תבעו בנין בית המקדש. והלא דברים קל וחומר, ומה אם אלו שלא נבנה בימיהם ולא חרב בימיהם, כך נעשה להם, ונענשו על שלא תבעו בנין בית המקדש. אנו שחרב בימינו והיה בימינו, ואין אנו מתאבלים ולא מבקשים רחמים, על אחת כמה וכמה. לפיכך, התקינו

ולדרוש השראת השכינה בתוכה⁵, כי יש חיוב לזכור את ירושלים במחשבה, בדיבור ובמעשה⁶. עד כדי שגילו חז"ל

חסידים הראשונים שיהיו ישראל מתפללים שלש תפלות בכל יום ויום: אנא, השב שכינתך לציון וסדר עבודה לירושלים. ותקנו בונה ירושלים ד', ברכה בפני עצמה, בתפלה, וברכת המזון, בצווי משה רבינו".

והתשובה שיעשו בני ישראל לפני הגאולה, הוא שיבקשו מהקב"ה את מלכות שמים ואת מלכות דוד ובית המקדש, ולפני זה לא יהיה לישראל אפילו סימן טוב (הושע ג', ה' רש"י ורד"ק שם בשם המדרש). ובחתם סופר (סוכה מ"א). מבואר שדוקא רבי יוחנן בן זכאי תיקן לעשות זכר למקדש, אבל לאחר בית ראשון לא עשו תקנה, ולכן לא זכו לבית שלם.

ועל העדר זה הדבר התרעם הנביא (ישעיהו נ"ט, ט"ז): 'וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע' (להתפלל על ישראל ועל המצב, תרגום ורד"ק שם), ואמר (שם ס"ג, ה'): 'ואביט ואין עוזר, ואשתומם ואין סומך' (להתפלל, תרגום שם). ואמר ירמיהו (שם ל', י"ז): 'ציון היא דורש אין לה', ופי' ז"ל (סוכה מ"א). 'מכלל דבעיא דרישה'.³ רובם מדברי סופרים.

⁴ כמ"ש (תהלים קל"ז, ה') "אם אשכחך ירושלים – תשכח ימיני". ואמרו חז"ל (מדרש תהלים, קכ"א) שחייבים להזכיר את ירושלים (בברכה בפני עצמה) בתפילה, בברכת המזון, וכשקוראים הנביא (בתוך הברכות שלאחר ההפטר) לקיים מ"ש "אם אשכחך ירושלים... אם לא אזכרכי".

⁵ "לשכנו ודרשו" (דברים י"ב, ה'), "דרוש ומצוא" (ספרי), "למד להם שלא יגלה ד' סודו ע"י נביאיו להודיעם מקום הנבחר, רק אם ישתדלו בזה וידרשו אחריו, ואז יערה עליהם רוח ממרומים אחרי ההכנה הראויה" (פי' המלבי"ם על הספרי); "תלכו לו מארץ מרחקים... ותאמרו איש אל רעהו – לכן ונעלה את הר ד', אל בית אלהי ישראל", (רמב"ן וכענין זה בספורנו שם); חרדים ל"ה, ג'; וע"ע ר"ה ל'. וסוכה מ"א. "ציון היא דורש אין לה" (ירמיהו ל', י"ז) מכלל דבעיא דרישה; מ"ב סי' א' ס"ק י"א. וכבר הבאנו לעיל דבריו המעוררים של המדרש (שוחר טוב, תהלים, י"ז).

⁶ כתוב בספר המקנה (קונטרס אחרון ס"ה, ג') "צריך לתת אפר בראש חתן במקום תפילין – זכר לאבילות ירושלים וכו'. אף שתקנו כבר להזכיר בברכה 'שוש תשיש ותגל העקרה', צריך לעשות מעשה כפי שמשמע מהקרא שצריך לזכור במחשבה

שעתיד הקב"ה לתבוע גם ממי שהיה לו שאיפות לתורתנו הקדושה, אבל עדיין היה חסר לו מציפיותיו לחזרת מלכותו ית' לבית מקדשו והיכלו⁷.

לכן, מצד אחד, עלינו להשקיע זמן ומחשבה להבין כפי כוחנו על מצב הנעלה ביותר שנתן לנו הקב"ה בבית המקדש, ומה גרמנו בעווננו⁸ עד שגם היום נמשך חורבנו של בית המקדש, ועדיין לא זכינו שייבנה מחדש ברוב פאר – הודו של הקב"ה⁹, אורו של עולם¹⁰, 'גאון עוזנו'¹¹, 'עטרת

ובדיבור ובמעשה, דכתיב "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה וגו', וכדאמרינן בריש פ"ב דמגילה זכור בפה וכו' כשהוא אומר לא תשכח הרי שכתת הלב אמור וכן הכא אם אשכחך היינו שכתת הלב אם לא אזכרכי היינו זכרון בפה ואם לא אעלה היינו זכרון במעשה".

⁷ אמרו חז"ל (פסיקתא רבתי, ל"ד עה"פ זכריהו ט', ט') "גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע... והקב"ה מכריז להם לכל צדיקי דור ודור, אמר להם צדיקי עולם אע"פ שדברי תודה צריכים הם עלי, שחכיתם לתורתי, [אבל] ולא חכיתם למלכותי, שבועה היא לפני שכל שחכיה למלכותי אני בעצמי מעיד בו לטובה שנאמר 'לכן חכו לי נאם ה' ליום קומי לעד' (צפניה ג', ח') באבלים שהצטערו עמי על ביתי החרב ועל היכלי השמש עכשיו אני מעיד בהם שנאמר 'את דכא ושפל רוח' (ישעיה נ"ז, ט"ו), אל תהי קורא 'את' דכא, אלא 'אתי' דכא – אילו אבלי ציון שהשפילו את רוחם ושמעו את חרפתם ושתקו ולא החזיקו טובה לעצמם".

⁸ כמ"ש (ישעיהו נ', א'): "הן בעוונותיכם נמכרתם".

⁹ ברכות נ"ח. בסוף העמ'.

¹⁰ ב"ב ד'. ונקרא 'גיא חזיון' (ישעיהו כ"ב, א') שהשכינה שבבית המקדש שורש הנבואה (זוהר מקץ ר"ג. וע"ע אבן עזרא ורד"ק ישעיהו שם). וכעין זה יש ללמוד מדברי הרשב"א (שו"ת א', צ"ד) במ"ש: "אף כי בעון הדור נסתתמו מעינות חכמה אחר שגרם החטא ונחרב בית קדשנו ותפארתנו שמשם היה משך הנבואה, והחכמה נמשך (משם) לחכמים ולנביאים". ובזוהר (ויגש ר"ט): מדוע בית המקדש דומה

ראשינו¹², 'בית קדשנו ותפארתנו... וכל מחמדנו'¹³. גם מוסתר ביותר מעינינו קיום "מלא כל הארץ כבודו", מאז נחרב בית המקדש¹⁴, וכל יום מתרבה לעינינו האדישות והחציפות כלפי כל קודש וכבוד ד'.

גם המציאות של שמחה שייכת רק כאשר ישראל על אדמתם, ושורים שם הקב"ה והשכינה ביחד איתם, שאז קיימת שמחה כללית לכולם... וכל זמן שהשכינה בגלות ומושפלת לעפר, חסרה שמחה שלימה¹⁵, עד שקבעו חכמינו ז"ל¹⁶ שאסור לנו למלאות פינו שחוק. ובמקום כל זה, אמרו חז"ל¹⁷: בא וראה, מיום שנחרב בית המקדש לא היה יום שלא נמצא בו קללות.

אכן לאחרונה, מתוך התעוררות ישראל, מאמינים בני מאמינים, בעקבות המצב והקשיים, התגדלו האנחות על ריחוקנו מהמקום ית', והציפיות שיבוא כמה שיותר מהר

לצוואר (כמ"ש איכה ה',) "על צוארינו נרדפנו", "ויפול על צוארי בנימין..." על בית המקדש שייחרב (עיין מגילה ט"ז:), מה צואר הנחרב, נחרב כל הגוף איתו, כן בית המקדש, כיון שנחרב נחשך העולם.

¹¹ ויקרא כ"ו, י"ט; יחזקאל כ"ד, כ"א.

¹² איכה ה', ט"ז.

¹³ ישעיהו ס"ד, י'.

¹⁴ זוהר ויצא קנ"ט:

¹⁵ זוהר במדבר קי"ח.

¹⁶ ברכות ל"א. עיי"ש דעות שונות לראשונים בזה.

¹⁷ זוהר מקץ ר"ג. מתורגם ללשה"ק.

הגואל, משיח צדקנו. וביחד עם זה, יש לנו אכזבות, חשבנו... שכבר יגיע, והנה עובר יום נוסף, ועוד יום... ועוד לא שומעים קול השופר...

ומתעורר ההרהור, שאולי גם הקב"ה מצפה... – מאתנו, בהיותנו בניו, שנעשה עוד שלב קדימה...

וכאן ראוי להציע כי אם כנראה שעדיין חסרות לנו הזכויות... ועדיין חסרים אנו בדרישתנו לציון... מה יכולה להיות הזכות המתאימה וההוכחה הגדולה שהננו ראויים לחזרת השכינה הקדושה לשרות בתוכנו בבית קדשנו, גאון עוזנו – מלהדר מקום המקדש מעט, מקום השראת השכינה בתוכנו בימינו¹⁸. והרי בפירוש קבעו חז"ל¹⁹ שע"י זלזול בכבוד השכינה מאריכים את הגלות. (ומאידיך מובא במקורות²⁰ עונשים למגרש את השכינה מהמקדש מעט בגלל קלות ראשו, רח"ל. וראה מה כותב המג"א והמ"ב קנ"א, א' בשם הסמ"ק התוצאות הנוראות רח"ל לביהכ"נ כשאיננו

¹⁸ ולכן כשהתחיל אותו רשע בלעם לפרט קללותיו את ישראל, התחיל לקלל בתי כנסיות ובתי מדרשות – כדי שלא תשרה השכינה בישראל (סנהדרין ק"ה:). וכתב החתם סופר שכבודו ית' (כינוי לשכינה) מופיע בבתי כנסיות ומדרשות בבחינה "ובהיכלו אומר כבוד", ומשם זורח לכל העולם (שבת הגדול דרוש ט"ו, נמצא בדרשות החת"ס השלם כרך ד', קל"ז בד"ה ואקדם).

¹⁹ כפי שדרשו (זוהר אח"מ ע"ה:) על הפסוק "והיה מחניך קדוש".

²⁰ עיין לקמן בליקוטים מספר מורא מקדש.

מצליחים להישמר מעוון קלות ראש²¹. ואם כן, כיצד נהיה ראויים לבית הגדול והנורא?

אכן התעורר אצל המוני בני ישראל החשש הכבד, שאולי התקיים בחלק גדול של כלל ישראל²² אזהרת הנביא²³ "מי גם בכם (ולואי שיבוא מישהו) ויסגור דלתיים (של בית המקדש, או היום המקדש מעט), ולא תאירו (להקריב ולבזות את) מזבחי חינם (בקרבות בעלי מומים וכדו'), אין לי חפץ בכם אמר ד' צבאות, ומנחה לא ארצה מידכם".

לכן הבה נתעורר, לא נתייאש אלא נתפלל מעומק ליבנו²⁴, וכל אחד יבדוק בדקי ביתו, כיצד להרבות כבוד השכינה הקדושה הרוצה לשכון אתנו, לכבדה ואת מקומה, וימלא כבודו את כל הארץ במהרה אמן ואמן.

²¹ וכעין זה בספר חסידים, ר"ט.

²² בתקופה שדרשו הרשויות סגירת בתי כנסיות.

²³ מלאכי א', י', וע"פ מפרשים שם.

²⁴ אמרו חז"ל (מכילתא דרשב"י כ"ב, כ"ג): "מנין שלא יאמר [אדם] איני כדאי שאתפלל על בית המקדש ועל ארץ ישראל ת"ל 'שמוע אשמע צעקות'. וכי אי זו מדה מרובה מדת הטוב (שמבקש טובת הקב"ה וישראל) או מדת פורענות (שמתלונן על צער), הוי אומר מדת הטוב מרובה. ומה מדת פורענות (שפוחה) מועטת, היחיד מתפלל והמקום שומע תפילתו, מדת הטוב (שכוחה) מרובה, דין הוא ש(אפילו) היחיד מתפלל והמקום שומע את תפילתו". וע"ע מסילת ישרים (י"ט), על הנחת רוח שאנו גורמים להקב"ה בזה שהננו מבקשים ומתפללים שיתעלה כבוד בוראנו וכו'.

מבוסס על

ליקוטים מספר "מורא מקדש"

◆ ברוך הוא אדוננו אשר קדשנו במצוותיו, ובכל רגע שאדם יושב בבית הכנסת מתוך שנזהר בכבוד המקום, ובמיוחד כאשר נזהר מלדבר בו דברים בטלים, מקיים כל רגע שתי מצות עשה של "ומקדשי תיראו"²⁵.

◆ אמרו חז"ל²⁶: "בית הכנסת שמחשבים בו השבונות מלינין בו את המת", "שימותו בעיר מתים שאין להן קוברים".

²⁵ מתוך הקדמה לספר מורא מקדש. והרי התורה חזרה פעמים לצוות מ"ע זו, גם בפרשת קדושים (ויקרא י"ט, ל') וגם בסוף פרשת בהר (שם כ"ו, ב'). וע"ע חרדים ס"ו, קי"ב; חיי אדם ט"ו, ו'; ובפתיחת עשין לח"ח עשה ו' שם רשימה של ראשונים הסבורים שכבוד בתי כנסיות הוא דאורייתא. ולכן ראוי לכוון לקיים המצוה, מורה באצבע לחיד"א ג', ע"ה.

²⁶ רב אסי במגילה כ"ח: ורש"י שם.

◆ אמרו חז"ל²⁷ עוון חמור אפילו לעם הארץ לקרוא לבית הכנסת 'בית עם', ונענש במיתה על כך.

◆ חרם ר"ת שלא ידברו בבית הכנסת (וגדול עווננו מנשוא²⁸), אך ישבו באימה וביראה²⁹.

◆ כתב הרוקח³⁰: המדבר בבית הכנסת... "הוא מסיג גבול הבורא (וכמ"ש³¹): 'ואהי להם למקדש מעט' – אלו בתי כנסיות³²... (ו) כדאמר³³ 'אלקים נצב בעדת אל'. והמדבר

²⁷ שבת ל"ב. למטה.

²⁸ אגרת התשובה לרבינו יונה. ודברים איומים כתב הצ"ח (בדרשותיו, ל"ג לחנוכה): "...בימים הללו (חנוכה) ראוי ליתן לב לתקן כל הדברים הגורמים לשכינה שתסתלק מישראל, שזה היה כוונת היוונים. והנה בעוה"ר בעת הגלות אפס מקום להשראת השכינה, כי חרב בית מקדשנו. והקב"ה ברחמיו השאיר לנו שארית, וכתבי 'ואהיה להם למקדש מעט' – אלו בתי כנסיות, ושם השכינה שורה. ואלו המדברים בבית הכנסת, אין לך מורד במלכו של עולם בהיכלו ולפניו גדול מזה, וזה מטמא אויר הקדוש דוגמת היונים שטימאו המזבח, כי זה מעמיד צלם בהיכל, כי בכל עבירה נעשית קליפה ורוח הטומאה..."

²⁹ מובא בבאר הגולה יו"ד ס"ס של"ד. וכתב רח"ו (שער הכוונות, דרושי כוונת הברכות ד'. ומובא במג"א קנ"א, ג') 'גם ראיתי למורי ז"ל נזהר בתכלית הזהירות שלא לדבר כלל בכה"כ אף שלא בשעת התפלה, וכמעט שאפי' בדברי מוסר ותוכחות ותשובה לא היה רוצה לדבר, כדי שלא ימשך מזה איזה דיבור של חול'.

³⁰ הלכות תשובה סי' כ"ו.

³¹ יחזקאל י"א, ט"ז.

³² מגילה כ"ט. ותרגום שם (מתרגם ללשה"ק) ואתן להם בתי כנסת משניים לבית מקדשי.

עושה כאילו הופך אליו ערפון, (אשר לכן) יאמר הקב"ה³⁴ 'מדוע באתי ואין איש, קראתי ואין עונה', (וכתוב³⁵) 'נטייתי ידי ואין מקשיב', (וכתוב³⁶) 'למה יקצוף ה' על קולך'. ויקרא עליך³⁷ 'מי ביקש זאת ממך רמוס חצרי'. אך (אלא) השתחווה לו, ושב לפניו במורא – בכפיפת ראש, ובענוה בשחיות הלב התחנן לפניו ותשורר לפניו בשמחה ובא לפניו ברננה – אז קרוב אליך ונמצא לך"³⁸.

◆ כתב בעל הטורים וז"ל³⁹: " 'לתהילה ולשם ולתפארת', כלומר מה שישראל משבחים ומהללים לשם הוא לו לתפארת, והיינו דאמרינן⁴⁰ עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק. שאותה עטרה שמעטרים להקב"ה

³³ תהלים פ"ב, א'; ברכות ו'.

³⁴ ישעיהו נ', ב'.

³⁵ משלי א', כ"ד.

³⁶ קהלת ה', ה'.

³⁷ ישעיהו א', י"ב.

³⁸ ובעל הרוקח ממשך שם: "ותייחד שם שמים בכון הלב, והתפלל בכון הלב. כשתאמר ברוך אתה – שאם חשבת בדברים בטלים – כאלו התלוצצת בו ולא נתן יראתו על פניך. אך חשוב כי הוא נצב לקראתך, 'שויתי ה' לנגדי תמיד', ותתן יראתו על פניך ואהבתו בך ותכוין בכל לבבך, ותהי צנוע לפניו התודה חטאיך ותדרשהו, ו(אז) הוא נמצא לך, ותברכהו".

³⁹ דברים כ"ו, ט"ו.

⁴⁰ מגילה ט"ו:

בתפלתם – מחזירה להם. אבל מי ששה שיחת חולין בבית הכנסת – מקיפים לו כל גופו בקוצים".

◆ ומעין כל הדברים הנ"ל נמצאים בחתם סופר⁴¹: "...כי הקב"ה ברחמיו וחסדיו השאיר לנו מקדש מעט – בתי כנסיות ובתי מדרשות. אם אנו נוהגים בהם קודש – אזי הם (אותם בתי כנסיות שבחו"ל) עתידים לקבוע באה"ק⁴². ויש להם קדושת ארץ ישראל (גם בהיותם בחו"ל), והתפילות משתלחות לשער השמים. אך אם ח"ו נוהגים בהם בזיון ח"ו ומדברים בהם דברים בטלים, וההבל של דברים בטלים הוא טמא, ומתלבש בו שר של עכו"ם. והוא נעשה בעל הבית בבית הכנסת רח"ל, ומקבל התפילות, ומכניסם אל החיצונים, והרי זה כעובד עבודה זרה, ככל הדר בחו"ל – שדומה שאין לו א-לוה."

◆ עיין עבד המלך ויקרא י"ט, ל' רשימה ארוכה אופנים שצריכים להיזהר בכבוד בית הכנסת.

⁴¹ דרשות חת"ס דרוש ו', תקס"ב בדרשות השלם, ה' עמ' פ"ב.

⁴² כמ"ש במגילה כ"ט.

תוספות ליקוטים:

בהיכלו – כולו אומר כבוד: מצוה שיהיה לישראל 'מקדש מעט' בכל מקום שהם⁴³. אמרו חז"ל⁴⁴ "הוי אוהב את בית הכנסת כדי שתטול שכרך בכל יום", ומשמם זוכים לברכה⁴⁵, ומתקרב להקב"ה⁴⁶, וזוכה לחיים⁴⁷. ואכן האוהב לילך לבית הכנסת – אוהב להקב"ה⁴⁸, והנזהר שלא לדבר אפילו אחר התפילה בשום אופן – לכבוד השכינה השורה שם – יתקן מה שפגם בעבר בכבוד השכינה⁴⁹.

⁴³ ביאור הלכה בסי' קנ"א, י"א בד"ה לא מהני תנאי. ועיין אג"מ או"ח חלק ב', מ"ד שביסס הלכה זו על דברי הרמב"ם.

⁴⁴ מסכת דרך ארץ זוטא, ט'.

⁴⁵ פסיקתא דרב כהנא (ה', ח'): "ד"א דומה דודי לצבי (שה"ש ב', ט) א"ר יצחק מה הצבי הזה מדלג על ההרים... מגדר לגדר, כך הקב"ה מדלג מבית כנסת זו לכנסת זו, מבית מדרש זה לבית מדרש זה, בשביל מה, בשביל לברך את ישראל.

⁴⁶ ירושלמי (ברכות ה', א/ל"ז): "דרשו את יי' בהמצאו, איכן הוא, מצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרש".

⁴⁷ ירושלמי שם עה"פ (משלי ח', ל"ה) "כי מוצאי מצא חיים".

⁴⁸ שנאמר (תהלים פ"ד, ב', עיי"ש) "מה ידידות משכנותיך ד' צבאות" (אגרת התשובה לרבינו יונה, לקראת ההתחלה).

⁴⁹ צפורן שמיר לחיד"א, קל"א.

נמחיש קצת עד כמה קדוש בית הכנסת רצוף אהבה
בהשראת השכינה⁵⁰:

הרמב"ם מתאר שבתוך בית הכנסת יש לשים הארון
הקודש⁵¹, המועיל להוסיף קדושה בהיותם מתפללים מולו.
ולפי מנהג אשכנז, ישנן דעות שנופלים על פניהם בתחנון רק
כאשר יש במקום ס"ת, כי לדעה זו, כדי לקיים נפילת אפים
צריכים לנפול רק לפני מעין ארון ד⁵²! עד כדי שחז"ל
מסבירים⁵³, למה שמים אפר מקלה על ארון הקודש בעת
צרה, לבטא שהקב"ה "עמו אנכי בצרה", ומשום "בכל
צרתם לו צר", כביכול. ור"י בן יקר (רבו של רש"י) היה
מכבד (מטאטא) בזקנו לפני מקום הארון מרוב הדרת
קדשו⁵⁴.

⁵⁰ עיין תרגום שה"ש ג', י'.

⁵¹ ז"ל הרמב"ם (תפלה, י"א, ב') "כשבונים בית הכנסת אין בונים אותה אלא בגבהה
של עיר שנאמר (משלי א', י"א) "בראש הומיות תקרא", ומגביהים אותה עד שתהא
גבוהה מכל חצרות העיר שנאמר (עזרא ט', ט') "ולרומם את בית א-להינו", ואין
פותחים פתחי הכנסת אלא במזרח שנאמר (במדבר ג', ל"ח) "והחונים לפני המשכן
קדמה", ובונים בו היכל שמניחים בו ספר תורה, ובונים היכל זה ברוח שמתפללים
כנגדו באותה העיר – כדי שיהיו פניהם אל מול ההיכל כשיעמדו לתפלה".

⁵² או"ח קל"א, ב' ברמ"א ונ"כ.

⁵³ תענית ט"ז.

⁵⁴ ספר חסידים קכ"ח, מובא במג"א קנ"א, י'

ובית הכנסת הוא מקום שמוציאים בו ספר התורה, שמרוב הקשר שיש לנוכחים עם הקב"ה כאשר הספר פתוח – אין לצאת מבית הכנסת, ועל היוצא נאמר "עוזבי ד' יכלו"⁵⁵. וכעין זה הוא מקום קבוע לתפילה, שכאשר התחיל הציבור לומר כל דבר תפילה שצריך להיאמר בעשרה, והלכו מקצתם ולא נשארו עשרה – על היוצא נאמר "ועוזבי ד' יכלו".

ואף על המשאיר את חבריו האחרון בבית הכנסת לבד, במקום שהמצב גורם לו לפחד ולהתבלבל בתפילתו, גורם לשכינה להסתלק מישראל⁵⁶, מכל אלו רואים קשר בית הכנסת לשכינתנו הקדושה, וכמה היא מרבה לשרות שם.

ובהתאם ישנן הלכות של כבוד, שלפי שמכבד את המקום הקדוש כך יקרב או יגרש השכינה מהמקום⁵⁷:

בירושלמי⁵⁸ מובא כי רבי יוחנן היה מקלל אותן נשים שהיו שוטחים כביסתם (אפילו על גג⁵⁹) בתי כנסיות משום בזיון

⁵⁵ טור או"ח קמ"ו, א' ומ"ב שם ס"ק א', והיינו אפילו כשנשארו עשרה והוא כבר שמע את הקריאה.

⁵⁶ ברכות ה': וברש"י שם למטה, וע"ע או"ח צ', ט"ו.

⁵⁷ ע"פ הזוהר המובא לעיל.

⁵⁸ ג', ג'/כ"ה.

⁵⁹ קרבן עדה שם ע"פ המשנה.

הקודש⁶⁰, ואפילו הישיבה בו צריכה להיות בצורה של כבוד⁶¹.

⁶⁰ יש לעיין אם לפי זה יש ק"ו לאסור שימת מגבות בתוך אולם בית הכנסת.

⁶¹ כף החיים קנ"א, ד' בשם ספר הזכרון מובא בכנסת הגדולה ועולת תמיד וכו'. ובספר חסידים (י"ח): "...ואסור לספר שיחה ולנהוג קלות ראש בבית הכנסת בעמדינו לפני מלכנו אדון כל הארץ יתברך שמו, ואוי להם לרשעים הנוהגים קלות ראש אשר לא אימת שדי עליהם, ולא פחדו ומוראו על פניהם, ולא יבינו ולא יקחו משל, כי עברו איי כתיים וראו והתבוננו, כי בכל ארצות ההם המלכים כורעים על ברכיהם בבית תפלותם ועומדים באימה ובפחד ורעד, וכפיהם פרושות לאלוהיהם מעשה ידי אדם, אשר לא יראו ולא ישמעו.

אמנם אנחנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה חי וקים רם ונשא יתברך שמו ויתעלה זכרו, אליו כל דומיות ותהלות, על אחת כמה וכמה שיש לנו לעמוד לפניו באימה ביראה בפחד ורעד וברתת. ועל אותן היושבים בבית התפילה ומראים עצמם כעייפים ואינם יכולים לעמוד, עליהן הכתוב אומר (ישעיהו מ"ג, כ"ב) ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל, כל יומא לא לאי ובעידן צלותי לאי, כל היום עומד בשוק לפני הפקיד או לפני לצנות אחד ואינו עיף, ובשעת התפלה אינו יכול לעמוד".

וכתב הסמ"ק (י"א) "...אוי להם למדברים דברים בטלים או עושים שחוק וקלות ראש בבהכנ"ס בשעת תפלה ומונעים בניהם מחיי העוה"ב. כי יש לנו לעשות ק"ו בעצמינו מעובדי אליל אשר אינ' מאמינים, עומדי' כאלמים בבית חרפותם, כל שכן אנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. ומצינו במדרש ובתלמוד, גם ספרו לנו אבותינו וראינו בעינינו כי כמה בתי כנסיו' אשר נהפכו להיות בתי עובדי אלילים על שהיו נוהגים בהם קלות ראש".

ההליכה והכניסה לבית הכנסת

תדפיס מפירוש סידור ישמח לב מבקשי ד'

היציאה מהבית (וכן כשנכנסים לבית): יניח ידו הימנית על המזוזה⁶² וינשק אותה⁶³, וישמח במה שציוונו בוראנו בתורתו לכתוב ולשים פרשיות המזוזה על יד דלתות ביתנו, כדי שכל זמן שנכנס ונצא – נפגע⁶⁴ ביחוד השם⁶⁵, שמו של הקב"ה⁶⁶, וכדי שנזכור אהבתו⁶⁷. ומתוך זכרון מה שכתוב במזוזה – נתעורר משינת ההרגל, ומלשגות בהבלי הזמן, ונחזק ידיעתנו שאין דבר העומד לעולם אלא ידיעת צור העולם⁶⁸, וההליכה בדרכי מישרים⁶⁹, לקיים מצוותנו ית'

⁶² זוהר ואתחנן רס"ה; יו"ד רפ"ה, ב' וביאור הגר"א שם מע"ז י"א; פלא יועץ, כ', כללות ב'.

⁶³ ברכי יוסף יו"ד רפ"ה, ב' בשם האריז"ל.

⁶⁴ פגישה בעוצמה, עיין מ"ש בשער ערבית, ה'.

⁶⁵ זוהר בא מ"ג: ברע"מ; רמב"ן שם.

⁶⁶ שכבר מוזכר בפסוק הראשון הכתוב במזוזה.

⁶⁷ זוהר ואתחנן רס"ב; וכן משמע מספרי, מובא ברש"י בפסוק ו' בד"ה והיו, שהמשך הפרשה היא הדרכה להגיע לאהבה; אברבנאל שמות י"ג, א'; ראשית חכמה קדושה ו'.

⁶⁸ זוהר ואתחנן רס"ג:

⁶⁹ מ"ש מ'שכל זמן' עד כאן, מבוסס על לשון הרמב"ם סוף הל' מזוזה ו', י"ג.

מתוך אהבה⁷⁰, ולשים ליבנו להנהגת שכר ועונש על כל מעשיו⁷¹. ובכך נזכה לשמירתו ית' ברוחניות ובגשמיות⁷².

הליכה לבית הכנסת: יתבונן בערך מקדש מעט, ויעורר חשק בליבו – להתפלל בבית ד'⁷³, לקבל פני השכינה⁷⁴ ולהתקשר אליה⁷⁵. ויצא מביתו בזריזות (רבה)⁷⁶ (וכפי

⁷⁰ כמבואר בריש פרשה השניה שבמזוזה.

⁷¹ ע"פ זוהר בא ברע"מ מ"ג; זוהר ואתחנן רס"ב; זוהר רות ק"ג-:פ"ד טור ד'- פ"ה טור א'; ריקאנטי שמות י"ג, ט'; אברבנאל שמות י"ג, א'; ראשית חכמה קדושה ו'.

⁷² מנחות מ"ג; זוהר בא ל"ו; מבואר באופנים שונים בזוהר ואתחנן רס"ג-:רס"ז; רמב"ם שם. ואחז"ל (תיקונים י', כ"ה; שם כ"ב, ס"ו; תיקוני זוהר חדש קכ"ב/י"ד טור ב') כי תיבת 'מזוזות' (ביתך) – אותיות 'זז מות'.

⁷³ ע"פ ערוך השולחן צ', ט"ז.

⁷⁴ כמ"ש חז"ל בברכות ו'. וברש"י שם בד"ה עדת א-ל) שהקב"ה מצוי בבית הכנסת. וכתב הרדב"ז (טעמי המצות ע"ז): "ויש לו לרוץ לבית הכנסת להקביל פני שכינה בסוד 'החיות רצוא ושוב כמראה הבזק' (יחזקאל א', י"ד), כי חיות הקודש משתוקקים בתשוקה נכבדת להשיג מה שלמעלה מהם, ואינם יכולות לסבול האור הגדול ומיד שבים, וכן תמיד". ובדרשות החתם סופר (דרוש א', תקנ"ד) כתב שההולך לבית הכנסת יראה כהולך להקביל פני השכינה בבית המקדש.

⁷⁵ "כי מרוב אהבתם להתקשר בשכינה, ירוצו ויקדימו לבית הכנסת, כמו שכתוב (ברכות ו'): מצוה לרוץ לבית הכנסת, שנאמר (הושע ו', ד') ונדעה נרדפה לדעת את ד' " (ראשית חכמה, אהבה ט').

⁷⁶ ביאר המהר"ל (נתיבות עולם ב', זריזות, ב') ש"העושה מצוה (בזריזות) ואין מונע לו כבידת הגוף – זוכה לעולם הבא שהוא בלא גוף. ובנתיב השלום ג"כ בארנו שהזריזות במצוה על ידי זה המצוה היא א-להית לגמרי, ולא כן כאשר האדם עושה

האפשר ירוץ⁷⁷) לבית הכנסת⁷⁸, לקיים את הפסוקים "נרדפה לדעת את ד'⁷⁹" ו"אחרי ד' ילכו, כאריה ישאג"⁸⁰, וימשך לך ידיעה בעבודה מעט מעט עד שתדע להתעלות⁸¹.

המצוה בעצלה, שהעצלה הוא מן הגוף ואין המצוה א-להית...". ועיין בספר דעת חכמה ומוסר (ח"א מאמרים ק"ל-קל"ג) לרבי ירוחם ליוואוויץ, בהסברו הנפלא בענין הזריזות שמרחיב להסביר את ההבדל העצום שבין הפעולה הטובה הנעשית ברוח הזריזות לבין פעולה דומה הנעשית בחסרון אותה מדה נעלה.

כמובן, שכל זה לגבי זריזות האברים בשעת היציאה. ואין לנו לשכוח חשיבות להקדים להתפלל כפי שאפשר (עיי' מ"ב נ"ב, א'). ואמרו חז"ל (הקדמת תיקונים ח': י'). אשרי השוחט את יצר הרע בק"ש שחרית, ובזה מקיים המאמר (לגבי יצר הרע) "בא להורגך – השכם' להרגו" (ברכות נ"ח. וש"מ).

⁷⁷ ואפילו בשבת (או"ח ש"א, א'). וכתב בעבודת הקודש, מורה באצבע ג', ס"ד: "יזדרז מאוד לילך לבהכ"נ, וירוצ' בהליכת ביהכ"נ, והכל בישוב, שלא יכשיל וראוי שילעיגו עליו וקורא לו שם חסיד שוטה".

⁷⁸ או"ח צ', י"ב. ועיין משנה ברורה סק"מ שעיקר ענין זה הוא בסמוך לבית הכנסת, עיי"ש שהוסיף פרטים בזה. וכתב שם: "ומזה נלמד שכל שכן שיש ליהרר אז שלא לעמוד באמצע הדרך לשוח עם חבריו באיזה חפצי עצמו". וכן המזדרז ללכת קודם זמן התפילה, זוכה למעלת המקדים לבוא לבית הכנסת (אור הישר עמוד העבודה, פרק ו').

⁷⁹ הושע ו', ג'. דרשו חז"ל (ב"ב ח'). על הפסוק (שיר השירים ח', י') "אני חומה" – זו כנסת ישראל, 'ושדי כמגדלות' – אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות", וביאר רש"י (שה"ש שם) שהם המניקים את ישראל דברי תורה. וזה בדומה למה שדרשו חז"ל (מגילה כ"ז). עה"פ (מלכים ב כ"ה, ט' ורש"י שם) "ואת כל בית גדול", היינו בית שמגדלים בו תורה ותפילה.

⁸⁰ הושע י"א, י'; בזוהר חדש (בראשית, מדרש הנעלם כ"ח/כ"א טור ד') לומד מפסוק זה שיש לרוץ לכל דבר מצוה. וכן פירש הר"ף (ברכות ג': מדה"ר) בביאור הגמ' (שם ו:).

⁸¹ כהולך אחר דבר עד שמשגיג, ע"פ לשון רמ"ק על הזוהר ויקרא כ': עמ' פ"ט טור ב'.

כי האוהב לילך לבית הכנסת – אוהב להקב"ה⁸², וכפי שיעורר בעצמו געגועים לבית ד' ולעבדו שם – כך יחזק את השראת השכינה שבבית הכנסת⁸³. וכפי שילך במחשבה נכונה – כך יפתח ליבו להפנים אל תוכו את זיו השכינה הנמצא שם⁸⁴, וכך גם ירבה שכר פסיעותיו⁸⁵. כי כפי אשר יכין אדם עצמו להשפעת הקדושה – כן ישיג⁸⁶.

⁸² שנאמר (תהלים פ"ד, ב', עיי"ש) "מה ידירות משכנותיך ד' צבאות" (אגרת התשובה לרבינו יונה, לקראת ההתחלה).

⁸³ כך משמעות דברי דוד המלך (תהלים פ"ד, ג'ה', לפי פירוש שני ברש"י שם ד"ה גם ציפור, בשם המדרש) "כפי ש(נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ד', לבי ובשרי ירננו אל א-ל חי. (בכך נזכה ש)גם צפור (כנסת ישראל שהיא השכינה, רש"י שם; זוהר חדש מדרש הנעלם, שה"ש; הקדמת תיקונים א': ושם י"ב; תיקונים ו', כ"א.) מצאה בית, ודרור קן לה אשר שמה אפרוחיה את מזבחותיך ד' צבאות מלכי וא-להי. (ואז אזכה ל) "אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה". זאת אומרת, לפי סדר הפסוקים, כשיש כמיהה למקום השכינה, השכינה שם תשכון, והיושב שם יהיה מאושר. וע"ע באור החיים (שמות ל"ג, י"א; ויקרא ט', ה'ו'). ולעומת זאת, בזוהר תרומה (קל"א:) מוצאים אנו שהמדבר דברי חול בבית הכנסת ר"ל גורע מהאמונה הנמצאת שם.

⁸⁴ כי כל דבר שאדם עושה מתוך חשק ואהבה והוא משתוקק אליו, הנפש מתרחבת ומתפשטת לקבל הדברים השכליים... ובכלל תשוקת ההליכה לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וחובת הישיבה והעמידה בהם, להוליך אדם בניו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. (תורת המנחה לתלמיד הרשב"א, פקודי דרשה ל"ד). וכן יש ללמוד מהתרגום (שמות י"ד, ט', וכעין זה בראשית ל"א, כ"ג וש"מ), שמתוך שרצו המצריים להשיג את בני ישראל (אם כי שם למטרה רעה), מתרגם הוא את 'וישיגו' – 'ואדביקו' (ע"פ ספר השרשים לרד"ק ערך 'דבק').

וכעין זה במהר"ל (נתיב העבודה ה'): "וידוע כי המתנועע אל דבר, הוא דביקות גמור עם המתנועע יותר ממי שהוא קרוב לו כבר, כי המתנועע אל דבר הרי אינו עמו ועם

אכן מבואר שכל מתפלל (גם אם אינו מתפלל בבית הכנסת) זוכה למדה מסוימת של השראת השכינה עליו⁸⁷. אבל בודאי שאינו דומה המדה שהשכינה תשרה עליו בהיות דבוק בהקב"ה במקום שאינו מקום השכינה, למדה שיזכה כאשר נמצא במקום השכינה.

התייחסות לבית מקדש מעט: הקב"ה מתאוה לשכון בתוכנו⁸⁸ כשאנו נוהגים כשורה⁸⁹. ומה נורא ונפלא לשון הכתוב⁹⁰ שאומר לנו הנביא על התייחסותו של הקב"ה לבתי

כל זה הוא הולך אליו, וזהו דביקות וחיבור גמור", וביאר שם שלכך מונה הקב"ה את פסיעות האדם לבית הכנסת.

⁸⁵ סוטה כ"ב; מ"ב צ', ל"ז. ועיין רש"י (ויקרא כ"ו, ל"א בד"ה והשימותי) שהשיירות הצועדות לבית המקדש מתקדשות תיכף כשנועדות לכך.

⁸⁶ אור החיים, שמות ל"ג, י"א.

⁸⁷ עיין ברכות סוף ה': וברש"י שם בד"ה הלמענך. וע"ע במבוא א', ובהקדמה לתפילת העמידה.

⁸⁸ ויקרא כ"ט, מ"ו אבה"ע, רמב"ן ורבינו בחיי שם; פ"ל תפילה לרוקח, יהי כבוד; שם, אז ישיר; שם, יושב בסתר עליון.

⁸⁹ ונמנעים מלגרום במעשינו סילוק השכינה, ויקרא כ"ו, ל' ספרא ורש"י שם; ישעיהו א', י"ב; תהלים ע"ח, נ"ט-ס'. וע"ע ויקרא כ"ו, י"א.

⁹⁰ יחזקאל י"א, ט"ז, תרגום, רש"י ורד"ק שם. וכעין זה ניתן ללמוד מהכתוב (תהלים צ', א' וכמבואר במגילה כ"ט). "א-דני מעון אתה (הקב"ה בעצמך) היית לנו בדור ודור", שהקב"ה קובע את בחינת בתי הכנסיות לעצמיותו ממש, כביכול. ובדומה לכך אלא הרבה יותר מחכה לצדיקים לעתיד, כשהכתוב (תהלים קמ"ז, ב') מבטיח כתיב "בונה ירושלים ד'", – דוקא הוא יתברך, וכן הבטיח לנו "ואני (בעצמי) אהיה לה נאום ד' חומת אש סביב (לירושלים)" (זכריה ב', ט'; זוהר פנחס רכ"א.). וע"ע

כנסיות ובתי מדרשות בגלותנו: "ואהי (– הקב"ה – בכבודו ובעצמו! יהיה) להם למקדש מעט", וכן אמרו חז"ל שהפסוקים⁹¹ "ד' מעון אתה היית לנו בדור ודור", ו"ד' אהבתי מעון ביתך" מתייחסים לבתי כנסיות ובתי מדרשות, והרי הוא ביתו של הקב"ה⁹².

זאת ועוד, הרי מסר משה רבינו לרשב"י⁹³: מצוה לבנות בית המקדש⁹⁴ למטה, בדומה לבית המקדש למעלה... ולהתפלל בתוכו תפילות בכל יום. ואותו בית הכנסת צריך לבנותו ביופי רב, ולתקנו בכל מיני אופנים... כן בית הכנסת צריך להיות מתוקן יפה להיות כמו מעלה, ולתקנו בתפילות, ע"כ.

פסיקתא רבתי ל"א; רש"י ורד"ק ישעיהו ד', ה' בד"ה כי על כל כבוד חופה; עבודת הקודש (מחבר תולעת יעקב) לרבינו מאיר גבאי, ב', כ"ז.

⁹¹ תהלים צ', א', ושם כ"ו, ח'.

⁹² כתב הרמב"ם (מזוזה, ו', ו') "הר הבית הלשכות והעזרות ובתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהן בית דירה פטורים לפי שהם קודש". וביאר החתם סופר (שו"ת יו"ד רפ"א) שהתורה כתבה "ביתך" – דירת חול והדיוט, ולא דירת גבוה ד' אלקי ישראל בא בו ושוכן בתוכו. ולכן כל שהדיוט דר בו היינו כה"ג, אפי' יהיה מקום קודש, מ"מ מיקרי ביתך היינו דירתך, וכל שהשכינה שרויה בתוכה ולא הדיוט כגון בבית הכנסת שאחז"ל במס' מגילה (כ"ט). 'ואהי להם למקדש מעט – אלו בתי כנסיות שבבבל' שמעולם לא זזה מהם שכינה פטורים ממזוזה... היא דירה ומשכן לגבוה".

⁹³ רע"מ בשלח, נ"ט: בענין התורות הכתובים בזהר בשם רע"מ, עיין ביהל אור, השמטות שבסוף ספר בראשית עמ' ל' ריש טור ד'.

⁹⁴ היינו כולל בתי כנסיות וכפי שמוכרח בהמשך דבריו.

לכן על כל אחד ואחד לנהוג בו כבוד בדומה לבית המקדש⁹⁵,
ויעורר עצמו לחוש יראת ד'⁹⁶ ושמחה⁹⁷, מתוך הרגשה של

⁹⁵ כי בית הכנסת נקרא "מקדש מעט" ככתוב (יחזקאל י"א, ט"ז, ומבואר בתרגום, רש"י ורד"ק שם) "ואהי להם למקדש מעט" (מגילה כ"ט.). ושם מתגלה אור יחודו ית' (רמח"ל, תקט"ו תפילות, בק"ץ), ולכן כמו שבמקדש היו הלויים משוררים ומשבחים לא-ל בדוכנם, כן ראוי להיות שבחו יתברך נאמר בבית הכנסת (בית א-להים שער התפילה, ה') ועל דרך זו הביא השערי תשובה (או"ח מ"ח) בשם האור זרוע, שיקרא הקרבנות דוקא בבית הכנסת, דוגמת העבודה, ובכך מתקיים זכר למקדש, וכן הביא בשו"ת תורה לשמה (תק"כ) שמקיפים התיבה בביהכ"נ בהושענות ובשמחת תורה, דוגמת ההקפות סביב המזבח בביהמ"ק, לעורר רחמים. וכן במגורת המאור (סי' קט"ז-קי"ח) משווה הלכות רבות של ביהכ"נ לבית המקדש, עד שהשו"ע מסתפק בדין קדושת העלייה שעל גבי בית הכנסת (או"ח קנ"א, י"ב ומ"ב שם, מ'). ומתחנן אלינו הח"ח (בספרו זכור למרים, י"ח, וע"ע תפילות הרמח"ל קס"ח) שנשמור קדושת בית המדרש וביהכ"נ שהם לעת עתה מקדש שלנו, ובוה נתקן מה שזולזלו בכבוד הבית הראשון והשני בזה שגרמנו לחורבנם בחטאינו, וע"י הזהירות בכבוד ביהכ"נ וביהמ"ד, מקרבים אנו את ביאת משיח צדקנו.

והנהוג קלות ראש בבית הכנסת, עליו נאמר (ישעיהו א', י"ב) "כי תבאו לראות פני, מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי" (תיקונים י"ח, ל"ג:), וגורם שיהפך בית הכנסת לבית עבודה זרה רח"ל (מ"ב קנ"א, א' בשם הסמ"ק), ונחשב כמסיג גבול הבורא שמשכין שכינתו בביהכ"נ, ורומס חצרו וכאילו מתלוצץ מהשוכן בו רח"ל (רוקח הל' תשובה, כ"ו), וכאילו אין לו חלק בא-להי ישראל (זוהר תרומה קל"א:). עוד איתא ברבינו יונה על הרי"ף (ברכות מ"ה). שצריך לנהוג כבוד אפילו בביתו במקום המיוחד לו לפעמים להתפלל, כגון במעמדות.

⁹⁶ כמו שאחז"ל (יבמות ו'). מורא האמורה במקדש – לא ממקדש אתה מתיירא, אלא ממי שהזהיר על המקדש. ועיין בהערה בהמשך על "ומקדשי תיראו", שהרבה פוסקים ס"ל שמצוה זו שייכת גם בבתי כנסיות ובתי מדרשות.

⁹⁷ כמובא בסידור הרוקח (בפי' הודו לד') שצריך להיות בשמחה בבית הכנסת שנקרא מקדש מעט (מגילה כ"ט.), אפי' אם הוא אבל, כמו שכתוב (דהי"א ט"ז, כ"ז) "עוז וחדוה במקומו". וכן יש לשמוח על מעלת בית הכנסת, שהמתפלל בתוכה בעולם

עומד לפני די⁹⁸. ויכוון ביראתו לקיים את המצוה של
"ומקדשי תיראו"⁹⁹, כי קדושתו לכל הפחות כבבית
המוקד¹⁰⁰, וליש מהראשונים¹⁰¹ – חמור מעין ההיכל!

הזה כאילו מתפלל בבית המקדש (ילקוט שמעוני תהלים י"ב, תרנ"ט), ושאינ תפילתו
נשמעת אלא בבית הכנסת (ברכות ו'), ושבזכות שקידתו בבית הכנסת יזכה לחיים,
ירושלמי ברכות ה', א/ל"ז: על הפסוק (משלי ח', ל"ד-ל"ה) "אשרי אדם שומע לי,
לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי. כי מוצאי מצא חיים ויפק רצון
מדי." ועיין הסברים נפלאים ע"ז במהר"ל, גתיבות עולם, עבודה, ה'. ובספר תורת
המנחה (לתלמיד הרשב"א, פקודי דרשה ל"ד) הרחיב במעלת השמחה בביהכ"נ.
וגודל המעלה להימצא בבית הכנסת ניתן ללמוד מההלכה שמי שצריך להיכנס לבית
הכנסת לצרכו, יקרא פסוק וכו' כדי שכניסתו תהיה לדבר מצוה. ואם אינו יודע
לקרוא וכו' ישהה מעט (מספר שניות), כי גם השהיה שם מצוה שנאמר "אשרי יושבי
ביתך" (או"ח קנ"א, א' וכו' ברמב"ם תפילה י"א, ט'). הרי שאף לאדם פשוט שאינו
יודע לקרוא פסוק, אם ישב בבית הכנסת מספר שניות, נאמר עליו "אשרי יושבי
ביתך!"

וכמה מתאימים דברי הזוהר (בחקותי קי"ד): עמ"ש (שה"ש ב', ט') "הנה זה עומד
אחר כתלנו – בבתי כנסיות ובבתי מדרשות" ובחזונו הנפלא מבאר הרמ"ק (שם עמ'
רט"ו טור ב' בד"ה אחר כתלנו): "היינו שאור השכינה הוא אור בית הכנסת. ואילו
ניתן רשות לעין לראות – היו רואים אויר בית הכנסת מאיר, מלא מאור נוצץ
מהשכינה על ראשי עם קודש, ומתעטרת על ראשם להשלים עצמה בתיקוניהם.
ו(בנוסף לכך, בזמן בית המקדש) כאשר היה הייחוד (גם בבתי כנסיות) היה אור
התפארת נכנס לבית הכנסת ואורו המתוק מתערב ומתייחד באור השכינה כמים
מזוגים ביין, ונועם זה הוא נועם הצדיקים בגן עדן ממש כזה. אמנם עכשיו... (בגלות,
אין את העוצמה של תוספות אור התפארת על השכינה) אלא (התפארת) '...משגיח
מן החלונות', עכ"ל.

⁹⁸ דייק האור החיים (ויקרא ט', ה'-ו') על מ"ש במשכן 'ויקרבו כל העדה ויעמדו
לפני ד'. ויאמר משה, זה הדבר אשר צוה ד' תעשו וירא אליכם כבוד ד', שבוה
שתרגישו שאתם עומדים לפני ד', ותכינו עצמכם בערך השלימות והמושכל והערכת

וכן יכוון לקיים מצות "את ד' א-להיך תירא"¹⁰². ובודאי שיזהר מלזלול בכבוד המקום, כגון לנהוג שם בקלות ראש ושיחה בטלה¹⁰³, ומלפגוע בנקיון או בסדר המקום¹⁰⁴ מתוך

עמידתכם שהיא לפני ד', זהו מה שציוה ד' שתעשו כדי שתזכו ל"וירא אליכם כבוד ד'. " וכיו"ב בביהכ"ס שהוא כמקדש.

⁹⁹ ויקרא י"ט, ל'. היראים (ת"ט, במהדורה ישנה שכ"ד, מובא בחיי אדם י"ז, ו'); ספורנו על התורה; וכן משמע מהסמ"ג קס"ד; סמ"ק ו'. והביא זאת הח"ח בבאר מים חיים על הפתיחה, עשה ז', ומשמע שם וכן בספר המצוות הקצר עשה י"ח, שכך ס"ל לח"ח להלכה. ובשו"ת מהרש"ם (א', י') מוכיח כן מתורת כהנים בחוקתי, וכן בביאור ספר המצוות לרס"ג (הרב פערלא) לאוין קל"ה, וכן לומד מההרש"ם (שם) שגם התוס' והרא"ש בדעה שדין זה הוא מן התורה. וגם הבן איש חי (שנה א', ויקרא) סתם כן בשם הפוסקים. ומפורש בזוהר (נשא קכ"ו). שכל בית הכנסת בעולם נקרא 'מקדש' (ולא רק 'מקדש מעט').

¹⁰⁰ ע"פ מג"א קנ"א, ד' וכמבואר במחצית השקל שם.

¹⁰¹ מרדכי ומהרי"ק, מובא בב"י ס" קנ"א שם, מג"א קנ"ב, ו', אלא שהב"י כתב 'מעין' ההיכל.

¹⁰² דברים ו', י"ג; י', כ', וכמוזכר לעיל מדברי הגמ' ביבמות (ו'): שמורא מקדש פירושו, לירא ממי שציוה על כך.

¹⁰³ או"ח קנ"א, א' ולבוש שם, וע"ע בן איש חי, הלכות א', ויקרא. ובחרדים (א', י"ט) כתב בתו"ד כי "שני חכמים מקובלים גדולים בדורנו, פסקו הדבור בבית הכנסת לגמרי (דהיינו אפילו לדברים נחוצים שאין בהם קלות ראש), רק בדברי תורה ויראת השם, והם החכם השלם כמהר"ר משה קורדואירו זלה"ה, והחכם השלם כמהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל. וכבד עונש השח אפילו שלא בשעת התפלה, כי כן לשון הזוהר (תרומה קל"א): ... וכתב סמ"ק דיש לאדם לדון ק"ו מהגויים העומדים בבית תיפלותם שעומדים כאלמים, וכן כתב הכלבו, לכן יש לאדם ללמוד ק"ו לעומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה (ענף מצוה)".

¹⁰⁴ בספר היראה לרבינו יונה כתב שיבדוק מנעליו פן יהיו מטונפים, וכן אמר שלמה בחכמתו (קהלת ד', י"ז): "שמור רגליך כאשר תלך אל בית הא-להים". וכתב היראים (ת"ט) ותן לחכם ויחכם עוד, שישמור אדם עצמו מקלות ראש הדומה לקלות

מוראו של השוכן שם. וכפי התנהגותו, כך ירויח מהשראת הקב"ה את שכינתו במקום¹⁰⁵, ויזכה לסייעתא דשמיא בתורתו ותפילתו בבית השם¹⁰⁶. ולגבי מקום שכינתו ית' נאמר "לשכנו תדרשו", שאם תדרשו לכבודו של השוכן שם, אז – "ובאת שמה" – תזכה למצוא אותו¹⁰⁷.

אכן כמה כואב הדבר לראות אנשים שבאופן כללי הם יראי שמים, ואינם יודעים כמה הם פוגעים בכבוד שמים בשיחת חברים קלה בתוך מקדש מעט. ועוד יותר כואב שאנשים פוגעים בקדושת בית הכנסת ע"י הנהגתם, כאשר כנראה סבורים ש'בזמננו' אין כ"כ קדושה בבית הכנסת, ובודאי שאינם שמים-לב שמיעוט תחושת הקדושה באה מעצם הנהגתם.

אכן אלו הזוכים לשהות במקום הקדוש שעות רבות ביום, יש להם במיוחד הרבה להרוויח כאשר ישתדלו ויזכו לנקוט

ראש ששנו חכמים, וכל שכן מחמור ממנו. ומעין זה, ראיתי בשם הגר"ז שהחדר בו למד הגר"א – היה בתכלית הנקיות.

¹⁰⁵ עיין הקדמת תיקונים ב'.

¹⁰⁶ דרשו חז"ל (ב"ב ח'). על הפסוק (שיר השירים ח', י') "אני חומה" – זו כנסת ישראל, 'ושדי כמגדלות' – אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וביאר רש"י (שה"ש שם) שהם המניקים את ישראל בדברי תורה. וכעין זה מבואר במגילה כ"ז. שהם מגדילים תורתנו ותפילתנו.

¹⁰⁷ ע"פ ספרי, רמב"ן 'על דרך האמת', ורבינו בחיי דברים י"ב, ה'.

בזהירות לשמור על קדושת המקום, בבחינת 'אשרי יושבי ביתך'.

הכניסה לבית הכנסת: קודם כניסתו לתוך ביהכ"נ, ימתין וישהה מעט¹⁰⁸ ויאמר: **בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגַשׁ**¹⁰⁹. ויעורר בעצמו יראה ורתיעה בהיכנסו אל ביהכ"נ, מרוב רוממותו והדר גאונו של השוכן שם¹¹⁰. ומאידיך, ישמח שהקב"ה

¹⁰⁸ כתב האריז"ל: (שער הכוונות, כוונת הברכות), "הנכנס לביהכ"נ צריך לזוהר מאד להתעכב מעט בפתח קודם שיכנס, ולהראות עצמו ירא וחרד ומזדעזע לכנס בהיכל מלכו של עולם. וענין זה מועיל מאד אל השלימות של האדם ואל ההשגה. וזה סוד הפסוק 'ומקדשי תיראו'... בבית א-להים נהלך ברגש'... שיתרגש האדם ויזדעזע בעת כניסתו בבית א-להים שהוא ביהכ"נ".

¹⁰⁹ תהלים נ"ה, ט"ו.

¹¹⁰ ע"פ מ"ב בהקדמתו לסי' מ"ו.

כתוב בשער הכוונות (לרח"ו, דרושי כוונת הברכות): "הנכנס לביהכ"נ צריך לזוהר מאד להתעכב מעט בפתח קודם שיכנס ולהראות עצמו ירא וחרד ומזדעזע לכנס בהיכל מלכו של עולם... וזה סוד הפסוק 'ומקדשי תיראו'... גם מ"ש 'בבית א-להים נהלך ברגש'... שיתרגש האדם ויזדעזע בעת כניסתו בבית א-להים שהוא ביהכ"נ... וצריך לומר כשנכנס בפתח ביהכ"נ פסוק 'ואני ברוב חסדך אבא ביתך וגו' ותכוין כי רוב חסדך הוא החסד העליון אשר אנו צריכים תמיד אליו, ובפרט כשאנו נכנסים להיכל המלך לשאול בקשתינו... ואחר שנכנס לביהכ"נ שמעתי בשם מורי ז"ל שבכניסתו ישתחוה כנגד ההיכל... גם ראיתי למורי ז"ל נוהר בתכלית הזהירות שלא לדבר כלל לביהכ"נ אף שלא בשעת התפלה, וכמעט שאפ"ל בדברי מוסר ותוכחות ותשובה לא היה רוצה לדבר, כדי שלא ימשך מזה איזה דיבור של חול". ובספר אור ישר לרבינו משה מפאפריש: "אל יכנס במהירות בלי יישוב הדעת... אלא יעמוד מעט אצל הפתח, ויכניס מורא מהשם ית' בליבו, אשר קדושתו שורה בבית הכנסת, וכמו שאמר יעקב אבינו ע"ה 'מה נורא המקום הזה'..."

משכין שכינתו בבית מקדש מעט, ובעצם מה שזיכהו הקב"ה להגיע למקום השראת שכינתו¹¹¹, ויאמר: **וְאָנִי בָּרַב תְּסַדֵּךְ אָבֵא בֵיתְךָ אֲשַׁתְחֶנָּה אֶל הַיִּכַּל קְדָשְׁךָ בְּיִרְאָתְךָ.**

אח"כ יכנס, וישתחווה ביראה מול ההיכל¹¹², ויכנס לפנים כשיעור שני פתחים להוכיח חיבתו ורצונו לשהות בבית הכנסת מקום עבודת ד'¹¹³, ישמח בגודל זכותו להימצא בבית השם ולעבדו, ומגודל הערכתו יודה להקב"ה:

מֵה טָבוֹ אֶהְלִיךְ יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל: וְאָנִי בָּרַב תְּסַדֵּךְ אָבֵא בֵיתְךָ אֲשַׁתְחֶנָּה אֶל הַיִּכַּל קְדָשְׁךָ בְּיִרְאָתְךָ:

¹¹¹ תהלים ק', ב'-ד' "עבדו את ד' בשמחה... בואו שעריו בתודה חצרותיו בתהילה...". וכתוב (שם פרק פ"ד) "...נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ד', לבי ובשרי ירננו אל א-ל חי... אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה... ילכו מחיל אל חיל יראה אל א-להים בציון... כי טוב יום בחצריך מאלף בחרתי הסתופף בבית א-להי...".

¹¹² שע"ת או"ח מ"ו, א'; וכן הוא בפרי עץ חיים, עשייה א'. ובפירוש הרוקח לתפילה (שופרות עמ' תרפ"ג) ביאר הפסוק " (ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים) והשתחוו לד'", "שגדולה ההשתחויה, שנאמר בה 'והשתחוו' ולא נאמר 'ועבדו' או 'והתפללו'. על כן יזהר האדם כשילך לבית הכנסת או כשיצא – שישתחווה כלפי הארון.

¹¹³ כדי שלא ייראה עיכוב בית הכנסת עליו כמשוי (רש"י ברכות ח'; ; או"ח צ', כ'). ועיי"ש באו"ח פירושים נוספים לצורך כניסה כשיעור ב' פתחים, ויש ביניהם נפ"מ להלכה).

**יְהוָה אֱהַבְתִּי מֵעוֹן בֵּיתְךָ וּמִקוֹם מִשְׁפַּן כְּבוֹדְךָ: וְאֲנִי
אֲשַׁמְחָה וְאֶכְרַע אֲבָרְכָה לְפָנָי יְהוָה עֲשֵׂי: וְאֲנִי
תְּפִלְתִּי לָךְ יְהוָה עַת רְצוֹן אֱלֹהִים בְּרַב חֶסֶדְךָ עֲנֵנִי
בְּאַמֶּת יִשְׁעֶךָ:**

כן יזכנו הקב"ה שנגיע להערכת המקום הקדוש כראוי, מתוך
יראה ואהבה כראוי, ונזכה בקרוב שיקוים בנו איחול נפשנו,
כשיחזור הקב"ה לציון, ויחזיר שכינתו לשרות בתוכנו,
בביאת גואל צדק בב"א.

התדפיס הנ"ל צורף לחוברת
ומתפרסם לזיכוי הרבים, לעילויי נשמות

אאמו"ר רבי שלמה בן ר' ישעיהו הכהן אייזנבלט זצ"ל

עלה השמימה י"ז ניסן תשס"א

◆ * ◆

אמי מורתי טשארנע רבקה בת שימא יענטע ע"ה

עלתה השמימה ה' ניסן תש"פ

◆ * ◆

מו"ח רבי משה חיים בן נפתלי צבי שמרלר זצ"ל

עלה השמימה כ"ד תמוז תשע"ז

◆ * ◆

גיסי רבי נפתלי צבי בן משה חיים שמרלר זצ"ל

עלה השמימה ה' אלול תשע"ט

◆ * ◆

בני מחמד עיני רבי אהרן בן שמואל דוב זצ"ל

עלה השמימה כ"ו ניסן תשע"ט